

Irēna Bākule, Arnis Siksna

RĪGA ĀRPUS NOCIETINĀJUMIEM

Pilsētas plānotā izbūve un pārbūve
no 17. gadsimta līdz Pirmajam pasaules karam

RIGA BEYOND THE WALLS

The city's planned growth and
transformation from the 17th century
to the First World War

SATURS

Ievads	11
Rīgas 17. gadsimta pilsētībūvniecība	25
Zviedru laiku sākums	26
Zviedru laiku Rīgas nocietinājumu pārbūves plāni nīderlandiešu vadībā	30
Pirmā Rīgas priekšpilsētu karte (plāns) – Murera plāns	34
Pirmais Rīgas priekšpilsētu plānojuma projekts – 1652. gada Rodenburga plāns	35
Johana Rodenburga izstrādātā priekšpilsētu izbūves plāna analīze	36
Plānojuma raksturojums	36
Kvartālu lielums, forma un parcelācija	41
Publiskā telpa un sabiedriskās ēkas	43
1652. gada (Rodenburga) plāna realizācijas gaita	43
Citadeles izbūve un zviedru laika beigu plāni	58
Rīgas 18. gadsimta pilsētībūvniecība	67
Situācija pilsētā 18. gadsimta sākumā – krievu laiku sākums	68
1757. gada priekšpilsētu pārcelšanas projekts	74
1763. gada Buholca karte (plāns)	75
1769.–1771. gada plāni	78
Herbela plāns	79
Burtnova plāns	83
18. gadsimta priekšpilsētu plānojuma ieviešana	89
Rīgas 19. gadsimta pirmās puses pilsētībūvniecība	107
Vēsturiskās situācijas īss apskats	108
1813. gada priekšpilsētu atjaunošanas plāns	109
1813. gada priekšpilsētu apbūves noteikumi	118
1815. gada Rīgas perspektīvās apbūves plāns	119
19. gadsimta pirmās puses pilsētībūvniecisko plānu realizēšanas gaita	125

Rīgas 19. gadsimta otrās puses pilsēt būvniecība	133
Pilsētas nocietinājumu likvidēšana un teritorijas pārbūve 1856.–1872. gadā	134
Vēsturiskais fons un nocietinājumu likvidēšana	134
Johans Daniels Felsko	137
Nocietinājumu teritorijas pārplānojuma līdzšinējais vērtējums	141
Felsko Rīgas pārplānojuma priekšlikuma analīze	141
Publiskā un dzīvojamā jeb pilsētas centra teritorija	143
Transporta un tirdzniecības teritorija	148
Fon Hāgena ieviestās pārmaiņas Felsko projektā	150
Plānojuma realizēšanas gaita	155
Citadeles nocietinājumu likvidēšana un teritorijas pārbūve 1872.–1875. gadā	166
Rīgas fortifikāciju loka pilsēt būvnieciskās transformācijas novērtējums	176
19. gadsimta beigu pilsēt būvnieciskās pārmaiņas priekšpilsētu teritorijā	178
Nobeigums. Apbūves morfoloģija (17. gadsimts – 20. gadsimta sākums)	189
Priekšpilsētu teritorijas apbūves sākumi	190
17. gadsimta apbūve	193
18. gadsimta priekšpilsētas	195
19. gadsimta sākuma priekšpilsētas	200
19. gadsimta otrās puses priekšpilsētas	203
Gruntsgabalu apbūves veids un raksturs bijušo nocietinājumu teritorijā	211
Priekšpilsētu pārbūve līdz Pirmajam pasaules karam	216
Pielikumi	233
Attēlu saraksts	234
Bibliogrāfija	238
Personu rādītājs	240
Saīsinājumi	244
Terminu vārdnīca	246

CONTENTS

Introduction	11
17 th century urban development	25
Commencement of Swedish Rule	26
Plans for the redevelopment of Riga's fortifications	30
The first map of Riga's suburbs – Murrer 1650	34
The first plan for Riga's suburbs – Rodenburg 1652	35
Analysis of Rodenburg's suburban extension plan	36
Form of the plan and street network	36
Form and size of blocks	41
Public spaces and public building sites	43
Implementation of the 1652 plan	43
Development of the Citadel and late Swedish-period plans	59
18 th century urban development	67
Commencement of Russian Rule	68
The suburban relocation plan of 1757	74
The Bucholz map-plan of 1763	75
The plans of 1769–1771	78
Härbel's plan of 1769	79
Burtnow's plan of 1771	83
Form of the plan and street network	83
Form and size of blocks	88
Public spaces and public building sites	89
Implementation of the 18 th century plans	93
Urban development in the first half of the 19 th century	107
Historical background	108
The suburban renewal plan of 1813	109
Form of the plan and street network	112
Form and size of blocks	117
Public spaces and public building sites	117
Building regulations for suburban development, 1813	118
The extension plan for Riga's long-term development, 1815	119
Form of the plan and street network	119
Form and size of blocks	123
Public spaces and public building sites	124
Implementation of the 1813 and 1815 plans	125

Urban development in the second half of the 19 th century	133
Historical background	134
Demolition and redevelopment of the fortifications in Riga	136
Johann Daniel Felsko	136
Analysis of the Felsko Plan of 1857	140
Form of the plan and street network	140
Form and size of blocks	142
Public spaces and public building sites	143
Transport and commercial uses	146
Hagen's revision of Felsko's proposals, 1858	148
Implementation of the plan 1857 plan	150
Redevelopment of the fortified Citadel area, 1872	162
Form of the plan and street network	168
Form and size of blocks	169
Implementation	173
The city development plan of 1881	173
The city extension plan of 1883	175
Form of the plan and street network	176
Form and size of blocks	178
Public spaces and public building sites	178
Implementation of the plan	178
Overall contribution of the various redevelopment plans	178
Morphology of building types during 17 th – beginning of 20 th centuries	189
The beginnings of building development in the suburban area	190
Building development in the 17 th century	193
The suburbs in the 18 th century	195
The suburbs in the early 19 th century	199
The suburbs in the second half of the 19 th century	200
The character of building development and lots in the former area of the fortifications	211
Transformation of the suburbs in the period up to the First World War	217
Appendices	233
List of pictures	236
Bibliography	238
List of persons	242
Abbreviations	245